

نام درس: اقتصاد منابع طبیعی و محیط زیست مقطع: کارشناسی رشته: اقتصاد مدرس: ناصر الهی

۱- معرفی و اهداف درس

اقتصاد منابع طبیعی شاخه‌ای از اقتصاد خرد است که به بررسی شکست‌های بازار در زمینه منابع طبیعی و محیط زیست می‌پردازد. تنوع و پیچیدگی این شکست‌ها نیاز به برگزاری درسی مستقل را ضروری می‌سازد. پدیده‌هایی از قبیل رانت کمیابی و فرسایش، رانت تداوم، رانت مالکیت عمومی، تراژدی منابع مشترک، رانت اقتصادی، پیامدهای جانبی و ارزشیابی کالاهای غیر بازاری زیست‌محیطی مکانیسم معمول قیمتی را در این حوزه مختل ساخته است. این درس به دانشجویان کمک می‌کند تا درک جامعی از تلاقی تئوری و کاربرد در منابع طبیعی و مسائل زیست‌محیطی پیدا کنند که برای سیاست‌گذاری و توسعه پایدار ضروری است.

مسائل زیست‌محیطی اغلب نیازمند مداخله دولت هستند. درک این جنبه‌ها به دانشجویان کمک می‌کند تا پیچیدگی‌های سیاست‌گذاری و نقش اقتصاد در چالش‌های زیست‌محیطی را بهتر بفهمند. این مشکلات شامل تعاملات پیچیده بین فعالیت‌های اقتصادی و سیستم‌های اکولوژیکی هستند که نیاز به درک عمیق‌تری از علم اقتصاد و محیط زیست دارند.

مدیریت پایدار منابع طبیعی مستلزم تصمیماتی است که استفاده فعلی را با دسترسی آینده متعادل می‌کند. این امر منجر به توسعه مدل‌هایی می‌شود که انتخاب‌های بین زمانی و اثرات بلندمدت را در نظر می‌گیرند. همچنین، بسیاری از کالاها و خدمات زیست‌محیطی مانند تنوع زیستی و خدمات اکوسیستمی قیمت بازاری ندارند. دوره‌های پیشرفته این درس، روش‌هایی برای ارزش‌گذاری این کالاهای غیر بازاری آموزش می‌دهند که برای سیاست‌گذاری آگاهانه بسیار مهم است.

با وجود منابع طبیعی فراوان در ایران، این کشور با مشکلات شدید منابع طبیعی و مسائل زیست‌محیطی مواجه است. برداشت بیش از حد از آب‌های زیرزمینی، اقدامات کشاورزی ناکارآمد و تغییرات آب و هوایی منجر به کمبود آب شده است. همچنین، شیوه‌های نادرست استخراج منابع نفت و گاز و سیاست‌های غیر بهینه در شیلات، جنگل‌ها و مراتع، ایران را با پیامدهای وخیمی چون آلودگی هوا، بیابان‌زایی و از بین رفتن تنوع زیستی مواجه کرده است.

دانشجویان در پایان نیم‌سال آمادگی خواهند داشت:

- شکست‌های مختلف بازار مربوط به منابع طبیعی و مسائل زیست محیطی را تجزیه و تحلیل کنند، از جمله پیامدهای جانبی و رانت کمیابی و فرسایش، رانت تداوم، رانت مالکیت عمومی، تراژدی منابع مشترک، رانت اقتصادی.
- ضرورت و تأثیر مداخلات دولت در رسیدگی به مسائل زیست محیطی و مدیریت پایدار منابع طبیعی تشخیص دهند و ارزیابی کنند.
- خود را با ابزارهایی برای ارزیابی انتقادی تعاملات اقتصادی بین فعالیت‌های انسانی و سیستم‌های زیست محیطی و درک پیچیدگی‌های مربوط مجهز کنند.
- مدل‌ها و استراتژی‌های مدیریت پایدار منابع طبیعی را بررسی کنند و تعادل بهینه‌ای را بین بهره‌برداری فعلی و دسترسی آتی برقرار سازند.
- روش‌هایی برای ارزشگذاری کالاها و خدمات زیست محیطی غیربازاری مانند تنوع زیستی و خدمات اکوسیستمی را به سیاست‌گذاران مربوط معرفی کنند.
- مفاهیم نظری را در سناریوهای دنیای واقعی، به ویژه با تمرکز بر چالش‌های زیست محیطی و منابعی که ایران با آن مواجه است، از جمله کاهش آب‌های زیرزمینی، اقدامات کشاورزی ناکارآمد، و اثرات تغییرات آب و هوا، به کار گیرند.
- نقش سیاست‌های اقتصادی در ترویج توسعه پایدار و رسیدگی به چالش‌های زیست محیطی، با تمرکز بر اثرات بلندمدت و انتخاب‌های بین‌زمانی را لمس نمایند.
- تفکر انتقادی و مهارت‌های حل مسئله مرتبط با اقتصاد محیطی را پرورش دهند و راه‌حلی را برای مشکلات پیچیده زیست محیطی پیشنهاد و ارزیابی کنند.

۲- معرفی استاد: [ناصر الهی](#)

۳- پیش‌نیازهای درس: اقتصاد خرد ۲ و ریاضی ۲

۴- منابع درسی

الف) منابع اصلی: سوری،

- سوری، علی و محسن ابراهیمی، اقتصاد منابع طبیعی و محیط زیست، مؤسسه انتشارات و چاپ

دانشگاه تهران، ۱۴۰۰

ب) منابع برای مطالعه بیشتر:

- Tietenberg, Tom, and Lynne Lewis. Environmental and natural resource economics. Routledge, 2018.

این کتاب‌ها- که به طور گسترده مورد استفاده دانشگاه‌ها و محافل علمی قرار گرفته- با رویکردی سیاست‌گذارانه، نظریه اقتصادی این ماده درسی را پوشش می‌دهد و مطالعات تجربی این حوزه را منعکس می‌کند. همچنین بر موضوعات عمده معاصر مانند تغییرات آب و هوا، آلودگی آب و هوا، تخصیص منابع، حفاظت از تنوع زیستی و توسعه پایدار به طور خاص، تمرکز می‌کند.

۵- تکالیف دانشجوی

الف) ارزشیابی مستمر یا میان‌نیم‌سال:

- ارزشیابی مستمر: ۲ از ۲۰
- ارزشیابی میان‌نیم‌سال: ۶ از ۲۰
- تاریخ امتحان: ۲۷ آبان ماه

ب) ارزشیابی پایان‌نیم‌سال: ۱۲ از ۲۰

۶- زمان‌بندی

جلسه اول: ماهیت و چستی اقتصاد منابع و محیط زیست

جلسه دوم: مروری بر نظریات اقتصاددانان

جلسه سوم: اقتصاد منابع پایان‌پذیر در شرایط بازار رقابت

جلسه چهارم: اقتصاد منابع پایان‌پذیر در زمان تصدی دولت

جلسه پنجم: اقتصاد منابع پایان‌پذیر در شرایط بازار انحصار

جلسه ششم: اقتصاد زمین و مقوله رانت

جلسه هفتم: اقتصاد زمینهای همگن

جلسه هشتم: اقتصاد زمینهای ناهمگن

جلسه نهم: ارزشیابی میان‌نیم‌سال

جلسه دهم: بهره‌برداری از زمین بر اساس نوع مالکیت

جلسه یازدهم: ویژگی اقتصاد منابع تجدیدپذیر

جلسه دوازدهم: نظریه ایستای اقتصاد شیلات

جلسه سیزدهم: نظریه پویای اقتصاد شیلات

جلسه چهاردهم: متغیرهای کیفی

جلسه پانزدهم: اقتصاد محیط زیست

جلسه شانزدهم: سطح بهینه تخریب و راه‌های رسیدن به سطح بهینه تخریب

۷- راه‌های ارتباطی و میزان زمان تقریبی برای دریافت پاسخ

کلیه ارتباطات با دانشجویان از طریق ایمیل انجام خواهد شد. لطفاً برای تمامی ارتباطات و سؤالات مرتبط با این

دوره از این آدرس ایمیل استفاده کنید: elahi.mofid@gmail.com

هنگام ارسال ایمیل، حتماً در بخش Subject ایمیل عبارت NR031 را بنویسید تا به من کمک کند پیام شما

را شناسایی و اولویت بندی کنم. من متعهد هستم که ظرف ۱۰ روز به ایمیل‌های شما پاسخ دهم.

علاوه بر این، ساعات اداری من برای مشاوره حضوری با دانشجویان کارشناسی در روزهای دوشنبه از ساعت

۰۸:۳۰ تا ۱۰:۳۰ بامداد است.